

Støvlungesygdomme

Hvad er en støvlungesygdom?

En støvlungesygdom opstår efter indånding af helt specielle former for støv. Man må påregne, at mange tusinde danskere udsættes for eller har været udsat for støvpåvirkninger, der kan medføre en støvlungesygdom.

Til en vis grad er lungerne i stand til at bekæmpe den skadelige virkning af de indåndede støvpartikler, dels ved hjælp af små fimrehår, dels gennem særlige rensningsceller (fagocytter), der forsøger at omklamre og tilintetgøre indtrængende partikler.

Under en vejtrækning vil slim og fimrehår i næsen fange en del støvpartikler, mens andre bliver fanget i de dybere luftveje. Nogle bliver svævende og kommer ud med udåndingsluften. Nogle kan hostes eller nyses ud igen, men de mindste kan smutte uden om kroppens fangsystemer og med luften føres ud i lungernes yderste forgreninger. Der bliver de siddende tilbage. Mange støvpartikler bliver i lungerne livet igennem og er årsagen til en snigende udvikling af en støvlungesygdom.

Det skadelige stof bevirker i første omgang, at der kommer en slags betændelse i lungerne, og på længere sigt at bindevævet i lungerne breder sig, og der opstår ardannelser (lungefibrose). Antallet af lungeblærer bliver derfor betydeligt formindsket og lungerne bliver stive. Jo flere støvpartikler man indånder, desto hurtigere vil der udvikle sig en støvlungesygdom.

Typiske støvlungesygdomme

Den mest aktuelle støvlungesygdom er nok asbestose, som man får ved indånding af asbestfibre. Sygdommen opstår kun hos personer, der i en årrække regelmæssigt har været udsat for store asbeststøvs-koncentrationer, men også små asbestmængder i luften kan øge risikoen for lungekræft og lungehindekræft (mesoteliom). Risikoen for lungekræft er særligt stor, hvis man samtidig er udsat for andre skadelige påvirkninger, f.eks. tobaksrøg.

Særligt udsatte er blandt andre ansatte på asbest-cementfabrikker, bygningsarbejdere, isoleringsarbejdere, ansatte på skibsværfter og automekanikere.

Stenlunge (silikose) er en anden kendt støvlungesygdom, som forekommer hos stenhuggere, formere, porcelænsarbejdere, grusgravarbejdere og hos dem, der borer huller i mursten og støbt beton.

Også jernstøv og kulstøv kan give anledning til støv-lungesygdomme.

Sygdommens symptomer og udvikling

De første tegn på en støvlungesygdom er kortåndethed. Man mærker disse gener som regel først 10-15 år efter, at man har indåndet det skadelige støv. Har man været udsat for støvet i kortere periode eller i mindre mængder, kan der gå endnu flere år (20-50), før de første symptomer eventuelt melder sig.

Er sygdommen først brudt ud, kan den ikke standses eller behandles. Det bliver stadig sværere at trække vejret, man hoster, og der kommer slim fra lungerne. Man bliver mere modtagelig for at få lungebetændelse i forbindelse med en almindelig forkølelse, influenza, og lignende. På længere sigt udvikler der sig også en hjertesygdom, da det er svært for hjertet at pumpe blodet gennem de stive lunger.

Hvor findes de farlige partikler

Der findes ingen nedre grænse for, hvornår støvet er farligt, selv om ikke alle bliver syge. Og risikoen er naturligvis størst, jo kraftigere og længere varende påvirkninger, man udsætter sig for. Det er derfor meget vigtigt, at man på et så tidligt tidspunkt som muligt bliver klar over, at man skal undgå støv og partikler i størst muligt omfang.

En række brancher er særligt i farezonen, fordi der direkte arbejdes med de farlige materialer, men et stof som asbest findes også mange andre steder i vores daglige omgivelser. Når asbestholdigt materiale beskadiges, frigøres asbestfibrene, dog sjældent i så høje koncentrationer, at der er risiko for en støvlungesygdom.

Forebyggelse

Der kan træffes en række forholdsregler, så man nedsætter risikoen til det mindst mulige. Man skal først og fremmest være opmærksom på, hvilket stof man arbejder med, og hvilke sikkerhedsforanstaltninger det kræver. Der kan arbejdes med lukkede systemer, så ingen kommer i direkte kontakt med stoffet. Der kan bruges masker, udsugning og specielt værktøj.

Den eneste effektive måde at forebygge en støvlungesygdom på er helt at undgå at komme i berøring med de farlige stoffer. Det farlige materiale søges erstattet med et mindre farligt produkt.

Udsatte brancher

Her skal nævnes en række brancher, hvor arbejde med asbest eller støvende stoffer giver en særlig stor risiko for at få en støvlungesygdom:

- Isolering (bygninger, skibe, rør, ventilationskanaler, kedler m.m.)
- Byggebranchen (tag- og loftsplader, facadeplader, kit, fuge- og spartelmasse)
- Elektrikerarbejde (el-isolering)
- Havnearbejde (løsning)
- Gulvlæggerarbejde (gulvunderlag, klæbemasser)
- Metalbranchen (pumper, ventiler, skibe m.m.)
- Bilværksteder (bremser, koblinger)
- Støberiarbejde
- Sandblæsning, rensning
- Stenhuggerarbejde
- Keramik, porcelæn

Pjecen er udarbejdet i samarbejde med overlæge, Dr. med. Martin Silberschmid.